
Fra: Mats Stensrud <frosrst@gmail.com> <svare-
ikke@dss.dep.no>
Sendt: tirsdag 27. april 2021 11:47
Til: Postmottak JD
Emne: Høringsvar fra Privatperson på Høring – NOU 2020: 11 Den
tredje statsmakt – Domstolene i endring - via regjeringen.no

20/5001 - Høringsvar fra Privatperson på Høring – NOU 2020: 11 Den tredje statsmakt – Domstolene i endring - via regjeringen.no

Vårt saksnummer: 20/5001

Høring: Høring – NOU 2020: 11 Den tredje statsmakt – Domstolene i endring

Levert: 27.04.2021 11:46:36

Svartype:

Gruppering av høringsinstanser: Privatperson

Avsender: Mats Stensrud

Kontaktperson:

Kontakt e-post: frosrst@gmail.com

Lagdommer Mats Stensrud

Hjalmar Johansens vei 17

7020 Trondheim

Justis- og beredskapsdepartementet

Trondheim 27. april 2021

NOU 2020:11 DEN TREDJE STATSMAKT – DOMSTOLENE I ENDRING

HØRINGSUTTALELSE

Jeg var dommer i Frostating lagmannsrett i 30 år, frem til jeg fylte 70 år sommeren 2020. Nedenfor skriver jeg om dommerfullmektiger:

1. Endringene i samfunnet og domstolene setter dommerfullmektigene i et ganske annet lys i dag, enn da jeg var dommerfullmektig 1981-1983.
2. Det vesentlige arbeidet den gangen er helt eller delvis outsourcet: tinglysning, skifte av dødsbo og fellesbo, konkursbehandling.
3. Forvaltningsoppgaver og administrativt arbeid er altså bortfalt. Likevel har antallet fullmektiger økt, og de settes til dømmende virksomhet på linje med faste dommere.
4. Før var det de mindre og mellomstore tingrettene som hadde fullmektiger. Nå florerer de også i de store domstolene – sågar i Oslo tingrett med en utvidet særordning.
5. Det er åpenbart at den omfattende bruken skyldes at disse unge juristene er særdeles arbeidsvillige og billige. NOU-en opplyser at omtrent halvparten av dem som dømmer i 1. instans er fullmektiger, og de tjener under halvparten av tingrettsdommerne.
6. Også domstolkommisjonen ser betenkeligheter. Spørsmålet er om fullmektigene i det hele tatt skal ha domsmyndighet. Flertallets forslag viderefører den haltende kvaliteten i tingrettene, og forslaget bøter ikke på de grunnleggende, prinsipielle svakhetene ved dommerfullmektigordningen.
7. Det lar seg ikke lenger forsvare at tingrettene skal ha A-lag og B-lag: Faste dommere med erfaring. Og midlertidige, unge og urutinerte fullmektiger.
8. Den typiske fullmektigen er 31 år gammel, den typiske tingrettsdommeren 56 år og med 25 år lengre livserfaring og relevant juridisk praksis. Dette taler for seg selv.
9. Fullmektigene kastes inn i en rolle der de fra dag 1 må kunne og forstå jussen. De skal beherske prosessreglene i sivile saker og straffesaker. Det stilles krav til møteledelse og domskriving. Og ikke minst: De må stadig utøve gode skjønn

10. Man taler om «utdanningsstillinger». I realiteten er fullmektigene under opplæring i hele sin korte karriere på 2 år.
11. En snekkerlærling eller turnuslege kan rådføre seg med overordnede i konkrete tilfeller. En dommerfullmektig derimot, skal på samme måte som en tingrettsdommer arbeide selvstendig med tildelte saker, og verken be om råd eller diskutere sakene med kollegene.
12. Dommerfullmektiger er «ja-mennesker». Med den korte funksjonstiden på et par år vil de gjerne oppleve mest mulig. Følgelig er de under konstant tidspress, og vanligvis overarbeidet.
13. Dette går utover kvaliteten på det de leverer, for egentlig trenger de jo mer tid enn faste dommere til å sette seg inn i faktum og juss og skrive. Jf NOU-ens måling av effektivitet.
14. Kommisjonen legger opp til et landsomfattende opplæringsprogram med flere trinn. Det fremstår vidløftig og uforholdsmessig, tatt i betraktning en tjenestetid på et par år.
15. Partene kan håpe på fullverdige dommere, men de spørres ikke, og kan ikke motsette seg at det utpekes unge fullmektiger.
16. Kostnadene i første instans er de samme. Når dårlige/ uriktige fullmektigdommer ikke ankes, er det ofte fordi parter resignerer og frykter at saken kan bli dobbelt så dyr.
17. Det er spesielt problematisk med fullmektiger i saker der tvistesummen ikke overstiger kr 250 000, og partene ikke har ankerett.
18. Nettopp slike saker er det vanlig å gi fullmektigene, da de stemples som «mindre viktige». Jf også kommisjonens føringer for tildeling av saker. Men partenes kostnader blir ofte like høye som ellers, og det svir ved uriktige avgjørelser.
19. Jussen anno 2021 – lovgivningen og de øvrige rettskildene – har est og er langt mer nyansert enn på 1980-tallet. Digital tilgang til stort materiale gjør det komplisert å få oversikt og finne frem til det vesentlige.

20. Omfattende faktum, herunder i advokaters skriftlige og muntlige presentasjoner, kan lett forvirre og lede en ung og urutinert fullmektig på ville veier.
21. Dommerarbeidet er utpreget erfaringsbasert og forutsetter modenhet. Det stilles krav – ikke bare til fagkunnskap, men også til møteledelse, psykologi, metodisk tenkning, formuleringsevne, effektivitet osv.
22. Dommerskjønnet er viktigere enn noensinne. Det er ikke medfødt. Og læres heller ikke på et 3-dagers kurs. Men vokser frem gjennom årelang praksis – først *utenfor* domstolen, deretter *i* domstolen. Skoleflinke fullmektiger er ofte teoretikere som mangler de erfarnes evne til å utøve gode skjønn.
23. Jeg har hørt sorenskrivere si: Jeg vil heller ha dommerfullmektiger som skiftes ut annethvert år, enn en fast tingrettsdommer som jeg må «slite med» i tredve år. Man kan ikke gå på akkord med rettssikkerheten pga slike oppfatninger.
24. Før ble midlertidige dommere begrunnet med at det var vanskelig å få gode nok søkere til faste dommerembeter. I dag koker det ned til et spørsmål om riktig lønn og gode arbeidsvilkår. For vi har mange flere dyktige jurister nå. Vi har fått et rikt tilskudd av kvinner. De er snart i flertall – både blant studentene og dommerne. Og selve dommergjerningen byr fortsatt på utfordringer til de dyktige.
25. Dommere blir lett sentimentale når de ser tilbake på tiden som fullmektig. Det er irrelevant. Staten plikter å sørge for et tilfredsstillende dommerkorps. Og partene har krav på fullverdige dommere i både store og små saker.
26. I motsetning til svenskene har vi ingen «dommerbane», og det foreslås heller ikke. Det er ikke et vilkår at en dommer har vært fullmektig i sin ungdom.
27. Det fremstår bortkastet å investere tid og krefter på kontinuerlig opplæring av fullmektiger som slutter etter et par år. For partene er det tryggere med en nyutnevnt, fast dommer under opplæring, enn et utall unge fullmektiger under opplæring.

28. Gjennomtrekken av fullmektiger gjør at halvparten av dommerkorpset til enhver tid faktisk ikke er ferdig utdannet for arbeidet.
29. Tilfeldighetsprinsippet står sterkt blant de faste dommerne, men det gjelder ikke for fullmektigene. En modifisert ordning, slik flertallet foreslår, reiser bare nye problemer: Stadig vurdering av nye fullmektigers evner og kapasitet. Skjønnsmessige avveininger ved spørsmål om en sak skal anses for komplisert eller i det vesentlig å gjelde et spesialområde. Etter tidligere utredninger om domstolene har man aldri lyktes i målsettinger om å begrense bruken av fullmektiger, jf NOU-en. Tvert imot har praksis «sklidd ut». Tingrettene presses, og sorenskriverne tøyer grenser ved sakstildeling.
30. Høyesterett har utviklet en utrederordning som alle synes å være tilfredse med, og som er populær blant flinke jurister. På samme måte som dommerfullmektigene vender de tilbake som alminnelige dommere senere i livet. Utredere er blitt et nytt rekrutteringsgrunnlag. Tingrettene bør som Høyesterett og lagmannsrettene ha faste dommere, ansette et passende antall utredere, og avskaffe fullmektigene.
31. Strukturendringen – reduksjonen av antallet tingretter fra 60 til 23 – gjør at det ikke lenger er nødvendig å sjonglere med midlertidige dommere/ fullmektiger pga varierende saksmengde med «topper» i mindre domstoler.
32. Det er like nyttig å ha unge, energiske juridiske assistenter i tingrettene, som det er for Høyesterett. Men ikke like mange – for Høyesterett har flere utredere enn dommere.
33. Det faglige utbyttet blir betydelig større for utredere som samarbeider nært med faste dommer, enn for en fullmektiger som lærer ved prøving og feiling i ensomhet.
34. NOU-en omtaler undersøkelser som konkluderer med at en av tre er misfornøyd med det fullmektigene presterer. Grovt sett. Partene foretrekker naturligvis modne dommere, akkurat som man ønsker erfarne snekkere og leger, fremfor lærlinger og turnusleger. Folk flest involveres ikke mer enn en

gang i livet i en rettssak. – Dette er etter kanskje den alvorligste innvendingen mot dommerfullmektigordningen.

35. Ordningen er særnorsk. I andre land slipper ikke så unge jurister til som dommere med «alminnelig fullmakt», men tjenestegjør som juridiske assistenter.

36. Norge har all grunn til å følge internasjonale standarder for utnevning av dommere og uavhengighet, jf våre avvikende regler for fullmektiger – om ansettelse, midlertidighet, unntak fra tilfeldighetsprinsippet, avlønning mv.

37. Slik jeg forstår kommisjonens flertall, er det bekymringen for lønnskostnader som begrunner at man vil videreføre fullmektigordningen. Her bør Norge fremstå som en mønstergyldig rettsstat. Rettssikkerhet koster. For staten – ja. Men også for partene.

En sorenskriver formulerte det en gang slik, at tingrettsdommere bør tjene mer enn høyesterettsdommere, for det store gross av saker avgjøres i første instans. Selv om faste dommere lønnes høyere, er det opplagt at man sparer ved at de er flinkere og mer effektive.

38. Jeg er ikke i tvil; mange flinke dommerfullmektiger kan ikke forsvare en ordning med minst like mange som ikke holder mål.

...

Jeg var nylig saksøkt. Fullmektigens dom var skremmende dårlig. Den ble rettskraftig, og jeg tilskrev tingrettens nestleder, som hadde forberedt saken, jf vedlagte kopi.

Med vennlig hilsen

Mats Stensrud

Vedlegg: kopi av brev 26. februar 2021 til Sør-Trøndelag tingrett:

Lagdommer Mats Stensrud

Hjalmar Johansens vei 17

7020 Trondheim